

KERESZTÉNY MAGVETŐ

LI. évfolyam.

Szeptember—December

5—6. füzet.

I. Ferencz József.

Zsigmond királyunkról írja Horváth Mihály, hogy bár uralkodása kezdetén az ifjúi fegyelmezetlenségéből folyó okokból ismételten keserű összeütközésbe jött a nemzettel, mégis »bőven megsiratva« helyezetteti sirjába. A nagy történetírónak ezek a szavai többé-kevésbé I. Ferencz Józsefekre is állanak; 68 esztendővel ezelőtt keserű összeütközésben a nemzettel, lépett a Habsburgok trónjára s mikor ez időtartamában is páratlannak mondható uralkodás után megtért őseihez, egy a gyászban és fájdalomban egységes nemzetet talált koporsója körül, melyet a magyar nemzet bőséges könnyeitől öntözötten helyeztek el a kapucinusok sirboltjába. És a nemzet érzésének e változása I. Ferencz Józseffel szemben éppen annyira természetes volt, mint annak idején Zsigmonddal szemben. Érdekes ugyanis, hogy e két király pályája egyébként is sok hasonlóságot mutat. Zsigmond volt az első királyunk, ki, mint a nyugati római birodalom császára, a magyarságot a németiséggel élénkebb szellemi és gazdasági kapcsolatba hozta. Több, mint 400 esztendő múlva ezt a kapcsolatot újította fel I. Ferencz József az érdekek ugyanazonosságán alapuló abban a szövetségben, melyet Európa békéjének biztosítására a regenerált német birodalom első császárával egy zseniális magyar államférfi közvetítésével kötött. Zsigmond a magyarság befolyásával, hatalmi súlya érvényesülésével érte el, hogy a »szent birodalom« császárává koronázzák, amit ő maga azzal ismert el, hogy a regensburgi koronázó gyűlésen

kiválóan megkülönböztette, mint összes alattvalói között legértékesebbeket a vele nagy dísszel és fényvel odament magyar urakat. I. Ferencz József magyar földön, Buda várában fogadta a nagy német birodalom nagy uralkodóját, aki, mint öreg barátja hú szövetségese 1897 szept. 15-én a magyarság kiváló katonai és szellemi erényeinek hódolva, pecsételte meg és tette megingathatatlaná a szövetségi viszonyt.

Bevallhatjuk, hogy Magyarország közszelleme sem akkor, sem I. Ferencz József idejében nem bánta meg a németiséggel való szellemi érintkezést, melynek közvetlen hatása mindig a *gondolatszabadságnak* egy bizonyos érvényesülésében nyilvánult meg, tehát *abban az irányban, amit a politikai tudomány terminológiájában a liberálisizmus szó jelent*. Persze, hogy az más volt a Zsigmond idejében és ismét más napjainkban, de mindig bizonyos felszabadulást jelentett magukat túlélt befolyások és uralmak nyüge alól. Zsigmond alatt ez a felszabadulás a városi életet juttatva jelentékeny fejlődéshez, I. Ferencz József idejében a kultúra befolyását növelte meg minden vonalon. És ennél a pontnál jelentkezik legérdekesebben, de egyszersmind legharmonikusabban az I. Ferencz József uralkodási egyéniségének kiválósága. Ő, aki magát első sorban katonának tekintette és par excellence annak kívánta a közönség által tekintetni, áldozatkész műronusa, bőkezű mecenása, sőt - ami értékben jóval többet jelent, - atyai gondosságu megértője és minden póz nélkül való méltányolója volt minden kulturtörekvésnek. Értetni és érezni látszott azt, hogy ha a katonának a béke biztosításában és védelmében áll a feladata: ezt a feladatot nem töltheti be hiven a tömegek kulturális színvonalának emelése nélkül, ami mint szükségképpen a kölcsönös megértés elősegítésére vezet, azonképpen feltételezi a gondolatvilágnak azt a kötetlenségét, a szellemnek azt a szabadságát, ami nélkül fejlődés el nem képzelhető, kulturális haladás éppen nem lehetséges.

És nem volna nehéz bizonyítani, hogy mindennek átérzése, megértése tette I. Ferencz Józsefet a német-szövetség s ezzel a nemes tartalmu nyugati befolyás irá-

nyában olyan megértővé s ez tette a szövetséget az érdekek természetes azonosságán kívül annyira bensővé és megingathatatlaná.

Midőn búcsúzunk I. Ferencz József csaknem 68 évre terjedt uralkodása alatt annyira megszokottá vált és megszokottsága miatt szinte nélkülözhetetlenek hitt földi alakjától, ezektől a gondolatoktól áthatva kísérik őt az örökkévalóság kárpitjáiig. Ezek a gondolatok folynak egyházunk szelleméből, múltjának hagyományáiból s mert ezek révén a szabaddá vált gondolat által magunkénak tudtuk I. Ferencz Józsefet, a búcsú súlyos fájdalommal mehezül lelkünkre. De vigasztal az, hogy az a gondolat, mely létrehozta ezt a kis egyházat, *örök* s az örökkévalóságban társa az elköltözött nagy király halhatatlan emlékének, melyet a nemesek, jók és igazak mindenkoron áldani s a gondolatszabadság és szellemi haladás őt vezető irányelveinek követése által megbecsülni fognak.

V. A.

Ima.

1916 november 30-án, Ő felsége temetése napján tartott istentiszteleten a kolozsvári templomban mondotta: Ferencz József.

Minden hatalomnak örök forrása, királyok királya, nagy Isten, Atyánk az Úr Jézus által! Mélységes bánattal szívünkben borulunk le előtted a te tiszteletedre és imádásodra rendelt e szent hajlékban, hogy itt együtt megsirassuk áldott jó öreg Királyunkat, aki a te hívó szavadra mindnyájunk megmérhetetlen fájdalomra megtért öseihez s éppen ez órában helyezik el porait székelylén a Habsburgok sírboltjába.

De ha könnyezve is, elébb mégis hálára nyitjuk meg ajkainkat s dicsőítve áldunk téged Világok Kormányzója, népek és nemzetek sorsának intézője! gondviselésedért és kegyelmedért, hogy a megdicsőültben egy oly bölcs, minden emberi erényekkel gazdag, mély belátású s főleg nemes szívű uralkodót adtál nekünk, hazánknak és nemzetünknek, akinek neve aranybetűkkel lesz beírva a történet könyvébe s legjobb királyaink között fogják emlegetni a késő nemzedékek is időtlen időkig.

Pedig te tudod, oh Uram, mert előtted nincs titok, ismered az embereknek legelrejtettebb gondolatait és érzelmeit is, te tudod, hogy kezdetben, mikor most síraltott királyunk - 68 évvel ezelőtt, 18 éves korában trónra lépett, nem volt oka nemzetünknek őt örömmel üdvözölni, sőt majdnem két évtizeden át inkább félelemmel, mint szeretettel hajlott meg előtte. Nehéz, súlyos idők voltak ezek, melyekben már-már veszendőbe ment hazánk függetlensége és szabadsága, de meggingatták a trónt is. Ezt belátva az idvezült bölcs király is s újabb meg újabb kísérletek után meggyőződve arról, hogy a trónnak nem